

SINDIRGI (BALIKESİR) YÖRESİ YAĞCIBEDİR HALILARI

BEKİR DENİZ*

Balıkesir¹ ili ile, buna bağlı **Biga, Bigadiç, Kepsut, Savaştepe ve Sındırgı** ilçeleri ile bunlara bağlı kasaba ve köylerle, **Bergama** (İzmir) civarında dokunan, kendine özgü karaktere sahip halılara **Yağcıbedir Halıları** denir.² Bu halıların dokunduğu merkezlerde yaşayanlara da, halk arasında, **Yağcıbedir yürüğü** adı verilir.³ Sözkonusu merkezlerden her biri bir dokuma merkezi-

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi.

¹ Balıkesir'in topraklarının bir kısmı Marmara, bir bölümü de Ege Bölgesi'ndedir. Kuzeyden Marmara Denizi ile çevrilidir. Doğusunda Çanakkale ili ve Ege Denizi, batısında Bursa, güneyinde ise İzmir, Marisa ve Kütahya illeri yer alır. 17 İlçesi vardır. 1990 sayımına göre yaklaşık 973.314 nüfusludur. Halkın geçim kaynağı daha çok tarıma dayanır.

² 3-6 Eylül 1998 tarihinde, *Sındırgı'nın Kurtuluşu ve Sındırgı 5. Halı Festivali* düzenlenmiştir. Festival *Sındırgı Kaymakamlığı, Sındırgı Belediyesi, Sındırgı Halıcılar Derneği ve Kültür Bakanlığı'nun* katkılarıyla gerçekleştirilmiştir. Festival kapsamında, 5 Eylül 1998 günü saat 21.00'de *Her Yönüyle Sındırgı Tarihi ve El Sanatları (Halıcılığı)* konulu bir panel düzenlenmiştir. Bu panele biz de panel yönetici olarak katıldık. Sayın Selçuk Uysal (Ege Üniversitesi), Sayın Mehmet Demir (Dokuz Eylül Üniversitesi), Sayın Aydın Ayhan (Balıkesir Üniversitesi) araştırmacı-yazar Sayın Zekeriya Özdemir konuşmacı olarak katılmıştır.

Bu ziyaretimiz sırasında, *Yağcıbedir halılarını* yerinde inceleme fırsatı bulduk. Yapılan halıcılık festivalini duyurmak ve Sındırgı halılarını tanıtmak amacıyla bu yazıyı hazırladık. Bize bu fırsatı veren Sındırgı kaymakamı Sayın İrfan Balkanlıoğlu, Belediye Başkanı Sayın Mustafa Bakal, Sındırgı Halıcılar Derneği Başkanı Sayın Niyazi Çavdar ve Sayın Selçuk Uysal ile tüm Sındırgılılara teşekkür ederim.

³ Sındırgı'ya bağlı *Karakaya, Alaklı, Çakıllı, Eğridere, Eşmedere ve Gölcük* köyleri Yağcıbedir Yürüğü köyleridir. Yağcıbedir yürükleri ve Balıkesir civarında yaşayan yürükler hakkında bkz. F. Sümer, *Oğuzlar (Türkmenler), Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*, Ankara 1972, s. 330; A. Ayhan, *Balıkesir Çevresinde İskân Haraketleri, Manavlar, Yörükler, Çepniler, Türkmenler, Muhacırlar*, Ankara 1997, s. 51'de Ahmet Vefik Paşa'nın 1861-1864 yıllarındaki yöredeki aşiretleri iskân teşebbüsleri sonunda Yağcıbedir aşiretinin "Sındırgı kazası, Gölcük, Kulakkesen, Çekirdekli ve Tapçıkuyusu, Bigadiç Nizanköyü, Kavakdere, İlyas Köyü, Çağış-Kanlıkavak, Çömlekçi, Kepsut Karacakışla, Ovacık, Yalvadiç, Altınova, Kızılcukur, Bakırdamı denilen yerlerde" iskân edildiklerini söylemektedir. Geniş bilgi için bkz. A. Ayhan, *a.g.e.*, s. 42-52.

dir. İçlerinde en çok **Sındırgı** tanınır.⁴ Bu araştırmada **Sındırgı Yöresi Yağcıbedir halıları** ele alınacaktır.⁵ (Resim 1–2)

TARİHİ GELİŞİMİ:

Sındırgı yöresinde Yağcıbedir halılarının ne zamandan beri dokunduğu belli değildir.⁶ Dokuyucular, bu mesleği atalarından öğrendiklerini, ne zaman ve nasıl ortaya çıktığını bilmediklerini ifade etmektedirler. Günümüze gelebilen en eski halılar 100–150 yıllıktır. Müzelerde bildiğimiz eski örneği yoktur. (Resim 3–4)⁷

⁴ Sındırgı Balıkesir'e bağlı bir ilçedir. Balıkesir'in güneydoğusunda yer alır. Balıkesir'e 60, İzmir'e 150 km. uzaklıktadır. Kuzeyden *Bigadiç ve Dursunbey*, doğudan *Balıkesir*, batıdan *Kütahya*, güneyden ise *Manisa* illeriyle çevrilidir. Yaklaşık 12.000 nüfusludur. 4 Belde ve 69 köyü mevcuttur. Halkın büyük bir kısmı yaylacılık geleneğini hâlâ sürdürmektedir. Halkın geçim kaynağı tarım (tütün), hayvancılık, orman ürünleri ve halıcılığa dayanır.

Sındırgı isminin *düşmanı sindirmek* kelimesinden geldiği, Türkçe bir kelime olduğu, **sın** kökünden (sınmak) geldiği, yöreyi elinde tutan *Karesioğulları*'ndan bu yana kullanıldığı sanılmaktadır. Sındırgı'nın **Fatih Sultan Mehmet** döneminde kurulduğu söylenmektedir. 1492 yılına ait vakfiyelerde adının geçmesi bu tarihlerden önce kurulduğunu göstermektedir. (Sındırgı adı ve tarihçesi hakkında geniş bilgi için bkz. Selçuk Uysal, "Sındırgı Adının Kaynağı ve Tarihinde Sındırgı", *Balıkesir Ekspres Gazetesi*, yıl 39, 28–30 Eylül 1998, 01–10 Ekim 1998. Yörede yaşayan Yağcıbedir Aşireti'nin de 1864'lü yıllarda bu bölgede iskân edilmeye başlandığı söylenmektedir. (bkz. A. Ayhan, *Balıkesir Çevresinde İskân Hareketleri, Manavlar, Yörükler, Cepniler, Türkmenler, Muhacirler*, Ankara, 1997, s. 15'de" Kanlıkavak ve Kavakdere köylerine 1864 iskânında yerleştirilen Yağcıbedir yörüklerinin zaman içinde buralardan ayrıldıkları ve Sındırgı ve Bigadiç civarında kendi aşiretleriyle birleştikleri" söylenmektedir. Sındırgı'nın H. 1301/1885–86 yılında kaymakamlık, 100. yıl önce de 40–50 hanelik küçük bir köy olduğu belirtilmektedir. (bkz. Y. Öztürk, *Yağcıbedir Halıları*, s. 5.)

Sındırgı yöresi mesire yerleri ve kaplıcalarıyla ünlüdür. Sındırgı–Simav karayolu üzerinde, Sındırgı'ya 20 km. uzaklıkta Baraj yer almaktadır. *Kepez Dağı* eteğindeki *Hisaralan Köyü*'nde romantizmal hastalıklara iyi gelen *Hisaralan Kaplıcası*, *Emendere Köyü*'nde de cilt hastalıklarına iyi gelen *Emendere Kaplıcası* bulunmaktadır.

⁵ Sındırgı yöresi köyleri içinde *Karakaya*, *Eğridere*, *Alakır*, *Çakallı*, *Eşmedere*, *Gölcük* (Sındırgı), *Kayalidere* (Bigadiç), *Ahmetölen* (Kepsut) Köyleri Yağcıbedir Aşireti köyleridir (Bkz. O. A. Sekendiz–A. Ayhan–A. Yüngül, *Balıkesir Yöresi Yağcıbedir Halıları Motif Envanteri*, Balıkesir 1997, s. 15).

Diğer Yağcıbedir tipi halılar için bkz. O.A. Sekendiz–A. Ayhan–A. Yüngül, *Balıkesir Yöresi Yağcıbedir Halıları Motif Envanteri*, Balıkesir, 1997, s. 19–22; Ö. Aydın–G. Karavar, *Bigadiç ve Sındırgı'ya Bağlı Eşmedere, Karakaya, Kavaklıdere Köylerinde Dokunan Yağcıbedir Halıları*", *Standart*, Ekonomik ve Teknik Dergisi, yıl 35, sayı 418, Ekim 1996, s. 99–105.

⁶ Yağcıbedir halıları bkz. Y. Acun, "Yağcıbedir Halıları", *I. Milletlerarası Türk Halı Kongresi*, 7–14 Ekim 1984, İstanbul 1984, (sayfasız); Y. Öztürk, *Balıkesir–Sındırgı Yöresi Yağcıbedir Halıları*, Ankara 1992; A. Ayhan, "Yağcıbedir Yörükleri ve Halıları", *Türk Folkloru*, Aylık Halkbilim Dergisi, sayı 88, Kasım 1996, s. 14–19; A. Ayhan, "Yağcıbedir Halılarının Söyledikleri", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, nu. 69, İstanbul, Eylül 1992, s. 43–49; Ö. Aydın – G. Karavar, *a.g.e.*; A. Sekendiz – A. Ayhan – A. Yüngül, *a.g.e.*; S. Aytac, "Yağcıbedir Yörük Halıları", *Sanatsal Mozaik*, sayı 4, Aralık–1995 – 1995, s. 52–58.

⁷ Kaynaklarda Yağcıbedir halılarının 1960 yıllarında Avrupa'ya ihraç edildiği söylenmektedir. Bkz. O.A. Sekendiz–A. Ayhan– A. Yüngül., *a.g.e.*, s. 17.

Yörede dokumacılığın Türklerin bölgeye geldikleri andan itibaren başladığını, ancak, XIX. yy. sonlarından itibaren yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Halı eskiden satmak için değil, **Sepi** (çeyiz) amacıyla dokunmaktaydı. Sındırgılı ailelerde eski halılar halen mevcuttur.⁸ Bu halılar seccâde şeklindedir. Döneminde bütün örneklerin aynı ölçülerde dokunduğu yaşlı dokuyucular tarafından ifade edilmektedir. (Resim 6–7)

Sındırgı yöresinde eskiden her ailenin kendi beslediği koyunları vardı. Yün kendi koyunlarından elde ediyorlardı. Koyunların yünü yılda iki kez **kırkılır** (kesilir), baharda kırkılına **yapağı**, güzün (sonbahar) kırkılına da **yün** adı verilir.⁹ Eskiden, dokuma ipliği yalnızca yapağından elde ediliyordu. Yünden yapılan halılar kıymetli sayılıyordu. Bazen çözüğü ipinde pamuk da kullanılmaktaydı. Bu nedenle çarşıda hazır satılan fabrika ipi alınmaktaydı. İpini kendisi eğirenler ipliği elde etmek için **iğ ve çıkırık** (çıkırık) kullanıyorlardı. Yörede ahşaptan yapılmış, burgulu tezgâhlar yaygındı. Halıda dik atılan iplere **eriş** (çözüğü ipi), yan atılanlara **argaş** (atkı ipi), düğüm ipine de **ilme** adı verilmekteydi. (Resim 8)

Yağcibedir halılarında yakın zamanlara kadar, halk arasındaki deyimleriyle, **gök boya** (mavi), **sarı** (koyu kırmızı), **narınç** (kahverengi) ve **beyaz** renkler görülmekteydi. Halk arasında bu boyalara **boyalık** (kök boya) deniyordu. Bu renklerden her biri farkı şekillerde elde ediliyordu:

Gök boya (mavi): **İlibada kökü**, **tuzsuz ekşi hamur** ve **çivit'ten** yapılıyordu: Yörede yetişen ılibada bitkisinin kökleri sökülüp kurutuluyor ve eziliyordu. Tuzsuz ekşi hamur hazırlanıp bir beze bağlanarak kazan içine konuyordu. Kazan sıcak su ile dolduruluyor ve karışım 15 gün boyunca bu su içinde bekletiliyordu. Ayrı bir kazan içine ılık su dolduruluyordu. Dövülerek ezilen ılibada kökü kazana atılıp, kaynatılıyordu. Bu kazan içinde, ılık halde, 24 saat bekletilen ekşi hamur ve ılibada kökleri alınıp, iki kazandaki su birleştiriliyordu. Bu karışım suyu içine biraz çivit katılıp, boyanacak ipler bu kazan içine konuyordu. Suyun devamlı ılık kalmasını sağlamak için de kazan hafif ateşte tutuluyordu. Karışım köz halindeki ateş üzerindeki kazan içinde bir gün bekletiliyordu. Arada bir rengi alıp almadığı kontrol ediliyor. İstenilen renk elde edilmişse ipler kazandan alınıp, soğuk su ile durulanıp kurutuluyordu. Eğer istenilen renk elde edilmemişse, ipler istenilen ton elde edilinceye kadar kazan içinde beklemeye devam ediyordu.

8 Sındırgı'da yaşayan eczacı sayın Yıldırım Ağaoğlu ve eşi Melek Ağaoğlu'nda Balikesir-Sındırgı yöresinden topladıkları halılarla, çeşitli etnoğrafik malzeme bulunmaktadır. Bu halılar arasında 150 yıllık bir Yağcibedir halısı da mevcuttur. Festival sırasında sergilediği koleksiyonundan fotoğraf çekmemize ve yayınlamamıza izin vermişlerdir. Yardımlarından dolayı kendilerine teşekkür ederim.

9 Karakaya Köyü'nden Hacı Şenlik adıyla da tanınan Halil Şenlik'in (75 yaşlarında, okuma yazması var), Şubat-1995'de şifahen verdiği bilgilere göre. (1998 yılında vefat etmiştir)

Sarı (koyu kırmızı): **Boyalık otu** (kök boya), **tetre** (kavak ağacı filizi), **sentetik kırmızı boya** ve **şap** ile yapılıyordu. Tetre (kavak filizi) bir kazan içine konuyor, üzerine şap atılıp ve kaynatılıyordu. Kaynama sırasında boyanacak ipler kazana konulup, bir süre sonra ipler **tetre** denilen sarımtırak bir renk almaya başladığında kavak filizleri (tetre) kazandan çıkartılıyor, kazandaki su içine kırmızı renkli sentetik boya ve boyalık otu (kök boya) ilave edilip, tekrar kaynatılıyordu. İstenilen renk elde edildiğinde kazandan çıkartılan ipler soğuk su ile durulanıp kurutuluyordu.

Narınç (kahverengi): **Kekik**, **boş yaprağı** (ada çayı), **şap**, **kırmızı ve siyah renkli sentetik boya** ile yapılıyordu. Kekik ve boş yaprağı içi su dolu bir kazana konularak kaynatılıyor, kaynama sırasında ipler kazana konuyordu. Sarımtırak bir renk alıncaya kadar kaynatılan ipler kazandan çıkartılıyor, kazanda kalan su, boş yaprağı ve kekik üzerine bir miktar kırmızı renkli sentetik kırmızı ve siyah boya ilave edilip, tekrar kaynatılıyordu. Boyayı iyice emdiğine ve istenilen rengi aldığına kanaat getirilen ipler kazandan çıkartılıyor, soğuk su ile durulanıp, kurutuluyordu.

Beyaz: Yıkanmış, temiz ipler saf olarak kullanılmaktaydı.

Eski halılar genellikle 40 x 40, 45 x 45 kaliteydi. **Türk düğüm tekniğiyle** dokunmaktaydı. Çözümleri tezgâha aktarıldıktan sonra 20 cm saçak bırakılır ve halkın **pavraz** dediği, 3-4 parmak kalınlığında, kilim şeklinde, top-raklık kısmı dokunuyordu. Daha sonra da **ilme** (düğüm) atılmaya başlanır, her düğüm sırasından sonra iki **argaş** (arğaç) ipi geçirilirdi. Her **argaşdan** sonra **baskı ipi** (sicim ipi) atılıp **kirkitle**nirdi. Kirkitleme işleminden sonra da baskı ipleri çıkartılırdı. Halı bitiminden sonra yine pavraz tutulup, saçak bırakılırdı. Dokuma sırasında **kirkit**, **bıçak** ve **makas** kullanılmaktaydı.

Eskiden yörede yarı yatık ahşap tezgâhlar kullanılmaktaydı. Bir halı tezgâhında, yerel deyimlerle, **halı direği** (yan ağacı), **halı ağacı** (alt-üst bazı), **diki çumağı** (mezar çubuğu), **burgu** (gerdirme kolu), **germe** (yatay tezgâhı ayakta tutan desteğin gergiliği), **gelemara** (varangelen), **güzi ağacı** (kücü) bölümleri bulunmaktaydı.

Yağcıbedir halılarının eski örneklerinde üç veya dört desen hakimdi. Bu desenler, günümüzdeki gibi, her halıda farklı yerlerde kullanılıyordu. Böylece halıda çok desen varmış gibi görünüyordu. Bu halıda dıştan içe doğru, **dar su**, **geniş su**, **mehrep** (mihrap) ve **tarla** (zemin) bölümleri bulunurdu. Bunlardan herbiri ayrı desenle süslenirdi.

Dıştaki dar sularda genellikle **karagöz**, **deveboynu**, **kertikli su**, **yılan kemiği**, geniş su bölümünde, **daraklı su**, **sarılı su**, **incili su**, **kocabaş** motifleri yer alırdı. Mihrap köşeliklerinde **yoz** denirdi. Bu bölümde **koyun gözü**, **ay-yıldız**, **Hacı Hüseyin elması**, **kocabaş** desenleri bulunurdu. **Mehrep** (mihrap) merdiven halinde daralarak yükselir ve kesişme noktasında elibeline şeklinde sona ererdi. Bu desene de **bayrak** denirdi. Mihrabın içini ise **saksılı çiçek**, **vagon çiçeği**, **civa** (süngü), **el** desenleri süslerdi.

Yağcibedir halılarının eski örnekleri genellikle seccâde şeklindeydi. Yastık, heybe tipleri de dokunmaktaydı. seccâde halıları genellikle 60 x 100 cm. boyundaydı. Eskiden bu halılar daha çok yer sergisi ve duvar süslemesinde kullanılmaktaydı.

GÜNÜMÜZDE SINDIRGI YÖRESİ YAĞCIBEDİR HALILARI

Sındırgı yöresinde eskiden hemen her köyde halı dokunuyordu. Günümüzde sadece **Karakaya, Alaklı, Çakılı, Eğridere** ve Bigadiç'e bağlı **Kayalidere** köylerinde dokuma yapılmaktadır. Ova köylerinde dokuma yoktur. Sındırgı Yağcibedir halıları denildiğinde de adı geçen köylerde dokunan halılar akla gelmektedir.

Günümüzde Sındırgı'da halı, eskiden olduğu gibi, **sepi** (çeyiz) eşyası ya da satmak amacıyla dokunmaktadır. Sepi olarak hazırlandığında, her genç kıza en az 10 halı verilir. Hali vakti yerinde ise bu sayı 15-20'yi bulur. Ayrıca oğlan tarafı da 5-6 **halı, çul, kilim, heybe** verir. Oğlan tarafı bunun dışında 10 adet **sarılıra**, 1 adet **armalı altın** (beşibirlik) alır. Yakın zamanlara kadar armalı altın almak büyük zenginlik işaretiydi. Gelin adayı **armalı** aldırarak için nazlanırdı. Oğlan tarafı kıza **oğlumuzu al sana kandil götü gibi armalı alaçağız** diyerek ikna ederdi. Davetiye yerine **mandil** (mendil), havlu, gömlek, **hintyüzlüğü** (başörtü) gönderilirdi. Hintyüzlüğünü gelin, kaynata (kayınpe-der) elini öperken takardı. Bugün bu gelenekler kalkmıştır. Daha çok buzdolabı, televizyon, koltuk takımı gibi günümüz eşyaları alınmaktadır.

Sındırgı yöresinde yaşayan halkın yakın zamanlara kadar yaylacılık yaptığı, Nisan-Ekim aylarında **Akdağ**'da yaylaya gittikleri bilinmektedir. Bahar başlangıcında Simav yönündeki, İzzeddin, Söğütçük, Yeniköy, Asar Köy yoluyla Akdağ'a ulaşıyordu. Sonbaharda yeniden Sındırgı'ya dönülüyordu. Bununla ilgili halk arasında halen söylenen,

"Akdağ yaylasında kaldı benim mezarım

Gördes pazarı benim pazarım"

dizeleriyle başlayan bir türkü vardır.¹⁰

Yaylacılıkla ilgili halk arasında maniler de bulunmaktadır. Gençlerden biri yaylacılık yaptığı dönemlerde aşık olduğu kızın peşinden yaylaya gitmiş. Kıza ayna tutmuş. Aynanın şavkından (yansıma) kız oğlanın geldiğini anlamış. Oğlan, kızla fırsatını bulup görüşebilmek için yaylanın soğuşunda üç gece üşüyerek beklemiş ve şu maniyi söylemiş:

¹⁰ Sındırgılı halı tüccarı İsmail Şahin'in (40-45 yaşlarında) 05.09.1998 günü verdiği bilgiye göre, Sındırgı yöresi türkülerini konu alan, Vehbi Şapçı, *Balıkesir Sındırgı İlçesi ve Yöresi Türküleri*, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İzmir 1982 isimli bir tez vardır. Ancak, burada sözünü ettiğimiz türkü yoktur.

“Akdağ’a kara gittim
Kar değil, yare gittim.
Şu pürçeğin altında
Üç gece sabah ettim”.¹¹

Sındırgı yöresinde yaşayanların yaylacılık hayatı, halk arasında söylenenlere göre, yaklaşık 1945 yıllarına kadar sürmüş, 1945 senesinde **Karakaya** ve **Eşmedere** Köyleri iskan edilmiştir. En son da Karakaya Köyü’nden **Ahmetçe** diye tanınan bir vatandaşın yerleşik hayata geçtiğini hatırlayanlar vardır.¹²

Günümüz Yağcıbedir halılarının malzemesi yündür. Çözgü ipinde pamuk kullananlar da vardır. Daha çok hazır fabrika ipliği tüketilmektedir. Yakın zamanlara kadar yünün iplik haline getirilmesinde **iğ** ve halkın **çıkırık** dediği çıkırık kullanılmaktaydı. En iyi iğ **alfat** (ahlat-ahlet) ağacından yapılırdı. İpleri yumak yapmak için de **gocere** denilen, kendi ekسنi etrafında dönen bir aletten yararlanılıyordu. Günümüzde terkedilmiş durumdadır. (Resim 9)

Halıda dik atılan iplere **eriş** (çözgü), yan atılanlara **argeş** (araç-arağçeki), düğüm ipine de **ilmek** denir. Her düğüm sırasından sonra iki argeş (argaç) atılır. Dokumada **Türk düğüm tekniği** kullanılır. Dokuma sırasında **kirkit**, **makas** ve **bıçak**’tan yararlanır. Kirkit’in sert ve ağır olması için **akça ağaç**’tan yapılır.

Sındırgı yöresinde halının dokunduğu tezgâha günümüzde **halı ağacı** denilmektedir. Ahşaptan yapılan halı ağacı, yerel deneyimlerle, **direk** (yan ağacı), **üst ve daban ağacı** (bazı), **güzü ağacı** bölümlerinden meydana gelir. Üst ve daban ağacını gerdirmek için **burgu** (gerdirme kolu), çözgü iplerini açmak için de **gelenvaran** kullanılır. Halı ağacı **akağaçtan**, burgu ise **küren** (kızılçık) ağacından yapılır.

Yağcıbedir halılarında kalite **sıyrdım** hesabı, **düğüm sayısı** ve **desen ipliğine** göre belirlenir. Halk arasında bir sırada atılan düğüm sayısına **sıyrdım** denir. İki dokuyucu günde 50–60 sıyrdım dokuyabilir. 120 x 200 cm boyutundaki bir seccâdede yaklaşık 1000-1050 sıyrdım bulunur.

Halk arasında desen ipliğinin kg. ağırlığı da kalite birimi sayılır. Yine halk arasında her bir çözgüye **tel** denir. İki tel üzerine bir düğüm atılır. Tel üzerine atılan düğümlerin sıklığı kaliteyi belirtir. Tüccarlar arasında 10 x 10 cm. den geçen (1 dm²) düğüm sayısı kaliteyi ortaya koyar. Günümüz Yağcıbedir halılarında 10 x 10 cm. de yaklaşık 40 x 40, 45 x 45 düğüm vardır. İçlerinde daha kötü örnekler de mevcuttur.

¹¹ Sındırgı’dan Hatice Şahin’in (36 yaşında, okuma yazması var), 05.09.1998 günü verdiği şifahi bilgilere göre, Çam ağacının yapraklı dallarına *pürçek* denir.

¹² Sındırgı’dan Hakkı Karaca’nın (1926 doğumlu. İzmir’de ikâmet ediyor. Emekli memur) 02.02.1999 günü verdiği şifahi bilgilere göre.

Günümüz Sındırgı Yağcibedir halılarında **kırmızı, kahverengi, lacivert, siyah** ve **beyaz** renkler hakimdir. İpler yakın zamanlara kadar yalnızca evlerde boyanırken günümüzde atelyelerde boyanmakta veya boyanmış hazır fabrika ipliği tüketilmektedir. Ev ve atelyelerde boyananlarda tabii ve bitkisel boyalarla sentetik boyalar karıştırılarak kullanılmaktadır. Halk arasında tabii ve bitkisel boyacılık daha yaygındır. Dokumanın tabii ve bitkisel boyalarla yapıldığını belirtmek için şu deyim kullanılır.

*“Yedi dereden suyumu aldım
Yedi tepeden otunu topladım”*

Yağcibedir halılarında **kırmızı** renk **ceviz tetiri** ve **kırmızı renkli sentetik boya**, **siyah ceviz tetiri**'den, **mavi ılıbada kökü suyu** ve **ekşi hamur**'dan yapılır. Beyaz saf olarak kullanılır.¹³

Kırmızı: Ceviz tetiri ilkbaharda elde edilir. Kurutulur. Su dolu bir kazanda kaynatılır. Önce kahverengi, sonra siyaha dönüşür. Kazandan alınan su içine boyanacak ipler konular, içerisine kırmızı renkli sentetik boya katılarak yeniden kaynatılır. Kaynama sırasında karışım içine şap ilave edilir. İstenilen renk elde edildiğinde kazandan alınıp, durulanır ve kurutulur.

Siyah: Kırmızı rengin eldesi sırasında karışım suyu siyah bir renk aldığı anda içine boyanacak ipler katılır. İçerisine bir miktar şap atılır ve kaynatılır. İstenilen ton elde edildiğinde kazandan alınan ipler durulanıp, kurutulur.¹⁴

Mavi: Halk arasında mavi ya da lacivert diye tanınan bu rengin eldesi eski usüllere benzer şekilde elde edilir.

Beyaz: Saf olarak kullanılır.

Yağcibedir halılarında desene **örnek** denir.¹⁵ **Örnek** ezbere ve her halıda yeri değiştirilerek dokunur. Desen kağıdı kullanılmaz. Bir halıda dıştan içe doğru **gıyı suyu**, **geniş su**, **mihrap** bölümleri bulunur. Bunlardan her biri farklı desenlerle süslenir. **Gıyı suyu** halının en dışında yer alır. Halılar kıyı suyu süslemesine göre, **karagöz** vb. adlarla isimlendirilir. (Resim 9-10)

¹³ Günümüz Sındırgı halılarında boyama usülleri hakkında farklı bilgiler için bkz. A. Sekendiz-A. Ayhan-A. Yüngül, *a.g.e.*, s. 34-40.

¹⁴ Sındırgı'dan İsmail Şahin ve Hatice Şahin'in 05.10.1998 günü şifahen verdikleri bilgilere göre.

¹⁵ Yağcibedir halılarında desenler ve sembolik anlamları hususunda geniş bilgi için bkz. A. Ayhan, "Yağcibedir Yörükleri ve Halıları", *Türk Folkloru*, Aylık Halkbilim Dergisi, sayı 88, Kasım 1996, s. 14-19; Ö. Aydın-G. Karavar, *a.g.e.*, s. 99-105; O.A. Sekendiz-A. Ayhan-A. Yüngül, *a.g.e.*, s. 23-84; S. Aytaç, *a.g.e.*, s. 56-58.

Kıyı suyu, halk arasında **kerkitli su**, **Karagöz–kesme şeker**, **heybe suyu–tırnak–boncuklu su**, **deve boku** gibi isimlerle anılan küçük motiflerle süslenir.¹⁶ Bazen desenler arasında geçişi sağlar. Bu durumda da **hudut** adını alır. (Resim 9–10)

Kertikli su testere dişine benzer bir süslemedir. Halının en dışında, kilimden halıya geçiş kısmında kullanılır. Tüm Anadolu’da görülen bir süslemedir. **Kertik**, **kertme**, **kertikli su** gibi değişik isimlerle tanınır. (Resim 9)

Karagöz–kesme şeker gibi isimlerle anılan süslemeler küçük, kare şekilli bir bezemedir. Günümüzde daha çok Karagöz adıyla bilinmektedir. **Deve boku** diye anılan motif yan yana dizildiği için kervan yoluna benzetilmektedir. Halk arasında **kervan yolu** ismiyle de bilinir.

Geniş su bölümü **heybe suyu**, **deve boynu**, **kedi daşsa**, **tarak** veya **Emine Delirten** denilen desenlerle süslenir. **Deve Boynu–Emine Delirden** motifi yeni bir süslemedir. Zehra Aba (abla) isimli bir kadın tarafından geliştirilmiştir. Anlatılanlara göre, Zehra Aba İstanbul’dan getirttiği bu deseni dokumuş. Bunu gören Emine’de dokumak istemiş ama bir türlü becerememiş. Bu sebeple desene **Emine delirten** denmiş.¹⁷ (Resim 10)

Tarak motifi koç boynuzu veya elibelinde şekilli bir süslemedir. Karşılıklı ama bir ters bir düz (şaşırtmalı) dizilmiştir. Görünüm açısından tarağa benzediği için bu isimle bilinmektedir. 15–20 yıl öncesine kadar çok yaygınken günümüzde çok az görülmektedir. (Resim 11–12)

Halılar genellikle çift yönlü bir mihrapla çevrilidir. Mihrabı çevreleyen dikdörtgen çerçeveye **hörgüt beyir** denir. Halk arasında **hörgüt** kalabalık anlamında kullanılır. Eşeğe ise **beyir** denir. Halkın ifadesine göre beygir eskiden çok kıymetliymiş. Göçebelik döneminde yük taşımada kullanılmış. Bir beygire **Sındırgı çukurunda** (ova) 500 dönüm tarla verilermiş. (Resim 13)

Yağcıbedir halılarında mihraplar merdiven halinde daralarak yükselir ve tepe noktasında birleşerek çengel görünümü alır. Günümüzde halk arasında buna **öreke** denmektedir. Mihrabı ayakta tutan yan çizgilere **mihrabın doğrusu** (mihrabı doğru tutan direk) adı verilir. (Resim 9–10)

Halının iç kısmına **tarla** denir. Tarla, halkın **civa** veya **kartal kanadı**, **yıldız–oba** dediği desenlerle süslenir: **Civa–kartal kanadı** motifi halının başlangıç ve bitiminde simetrik işlenir. Halının başlangıcındaki civa motifine **ilk civa**, bitimdekine de **son civa** adı verilir. (Resim 9–10) Civa içini yıldız motifi doldurur. Civa motifi bazen bir çadıra benzetilir. Halk arasında göçebelik

¹⁶ Sındırgı’dan Metin Mendeş (İlkokul öğretmeni–30–35 yaşlarında), İsmail Şahin, Mustafa İlhan’ın (halı tüccarı) 05.09.1998 günü şifahen verdikleri bilgilere göre.

¹⁷ Sındırgı’dan Hatice Şahin’in, 05.09.1998 günü, şifahen verdiği bilgilere göre.

döneminde kullanılan, beşik çatı şekilli çadıra **tulluk** denir. Cıvayı ayakta tutan direklere de **tulluğun direği** adı verilir.¹⁸ (Resim 9–10) **Cıva-kartal motifi** halk arasında hak, nizam, ölçü gibi kutsal ve sembolik bir anlam taşır. (Resim 13–14) Halk arasında;

*“Kartal olup uçsan da,
terazi nizam var, haksızlık yapma”*

şeklindeki bir deyimle ifade edilir.¹⁹

Halının içi genellikle **yıldız** deseniyle de doldurulur. Yıldız motifine halk arasında **oba** da denir. Yörük obasını sembolize eder. Halk arasında anlatılanlara göre, “Yağcıbedir yörükleri üç oba imiş. Zaman içinde, otlak–su bulabilmek için birbirlerinden ayrılmışlar. Bunlardan birisi Sındırgı yöresine gelip yerleşmiş.” Yıldız (oba) motifi bu obayı sembolize etmektedir. (Resim 10)

Halıların köşelik bölümleri **kocabaş** (köpek), **goyun gözü** (koyun gözü), **çınar yaprağı**, **mevşe**, **el**, **davul tokmağı** desenleriyle süslenir. Bu motifler halının başlangıç ve bitiminde simetrik olarak yer alır. (Resim 9–10)

Kocabaş motifi köpeği sembolize eder. **Koyun gözü** motifi koyunun gözüne benzetilir. Çınar ağacının yapraklarına benzeyen desenler de **çınar yaprağı** denir. Menekşeye halk arasında **menevşe** denir. Bir çiçek motifidir. **El motifi** insan figürüne benzer bir desendir. Bu motifle dokunan halılar kıymetli sayılır. Bu sebeple de bu halılara **elli halı** adı verilir. Davul tokmağı motifi çok yeni bir desendir. Son yıllarda **Zehra Aba** isimli biri tarafından geliştirilmiştir. (Resim 9)

Günümüz Yağcıbedir halılarında **daban** (taban) **halısı**, **seccâde**, **yolluk**, **çeyrek**, **heybe** çeşitleri dokunur: Daban halıları 4 m² civarındadır. Son yıllarda yaygınlaşmıştır. Seccâdeler 2,5 m² ölçüsünde ve 120 x 215 cm boyutundadır. Namazlık halıları 50 x 90 cm. dir. Çeyrek halılar ise 125 – 130 x 90 cm. ölçülerindedir. (Resim 15–16)

Yağcıbedir halılarının ipi Isparta’daki iplik fabrikalarından alınmaktadır. Satıcıların ifadesine göre, 120 x 215 cm. boyutlarındaki bir seccâde yaklaşık dokumasıyla birlikte 20–30 milyon TL’ye mal edilmektedir. En düşük kalitesi 35 x 45 milyon, en iyisi de 75 x 80 milyon TL’ya satılmaktadır. Daban (Taban) halısı 150–300 milyon TL. arasında değişiyor. Çeyrek halı (90 x 130 cm) 15–20 milyon TL. mal edilip, 40 milyon TL’den alıcı buluyor. Tüm bu halılar iç piyasa da tüketiliyor.

¹⁸ Tulluk günümüzde halk arasında *ev* anlamında da kullanılır. Daha çok göçebelik döneminde, çalçırpıdan yapılan evlere bu isim verilmektedir.

¹⁹ Sındırgı’dan İsmail Şahin’in 05.09.1998 günü şifahen verdiği bilgilere göre.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ:

Sındırgı yöresinde çeyize **sepi** denir. Bu gelenek Çanakkale civarında da aynı isimle bilinir. Tüm Anadolu'da olduğu gibi Sındırgı'da da her genç kız kendi sepisini (çeyiz) kendisi hazırlar. Bunun içinde halı-kilim dokumasını bilmek zorundadır. Bu gelenek belki günümüzde şehirde ortadan kalkmıştır ama köylerde hâlâ devam etmektedir.

Sındırgı yöresi Yağcıbedir halıları malzeme ve dokuma tekniği açısından yöredeki Gördes, Kula, Bergama halılarıyla büyük bir benzerlik gösterir. Anılan yörelerde de malzeme yündür. Elde eğrilerek iplik haline getirilen yün her ailenin kendi beslediği koyunlarından elde edilir. Anılan tüm yörelerde tezgâh yerde hazırlanır. Ahşap tezgâhlar görülür. Dokumada Türk düğüm tekniği kullanılır. Dokuma sırasında ahşaptan yapılmış kirkit ile makas ve bıçaktan yararlanılır.

Yağcıbedir halılarında kırmızı, lacivert ve beyaz renkler hakimdir. Balıkesir'e bağlı ilçelerle, Bergama Yağcıbedir halılarında aynı özellikler görülür. Renkler eskiden sadece tabii ve bitkisel malzemelerle yapılırken günümüzde tabii ve bitkisel boyalarla sentetik boyalar karıştırılarak kullanılmaktadır. Sındırgı, bu haliyle bile, Anadolu'da, günümüzde dokunan halılar arasında tabii ve bitkisel malzemenin kullanıldığı ender merkezlerden birisidir.

Sındırgı yöresi Yağcıbedir halılarının desen sayısı fazla değildir. Desenler tüm Anadolu'daki gibi ezbere dokunur. Desenlerden her biri halının farklı yerlerinde değiştirilerek kullanılır. Sanki çok desen varmış gibi görünür.

Halının kenar bordüründe kullanılan **kertikli su**, **karagöz-kesme şeker**, **heybe suyu- tırnak-boncuklu su**, **deve boku** isimleriyle anılan süslemeler küçük, halıya başlangıç yerinde dokunan, desenler arasındaki geçişlerde kullanılan süslemelerdir. Heybe suyu, boncuklu su gibi isimlerle anılan benzer süslemeler Anadolu'da dokunan tüm halılarda da görülür. Ancak, biraz daha farklı bir şekilde kullanılır ve değişik isimler verilir. (Resim 9)

Geniş su üzerinde kullanılan **çınar yaprağı** motifi Batı Anadolu Bölgesi'nin ortak bir süslemesidir. Ayvacık (Çanakkale) ve Yunddağ (Bergama) halılarında dört yapraklı ve gerçeğine benzer şekilde kullanılan bu süsleme Yağcıbedir halılarında biraz daha farklı verilir. Yine yaprağa benzer. Ancak, dört yöne açılan bir yaprak değil, tek bir yaprak halindedir. (Resim 9)

Geniş su üzerinde kullanılan **tarak motifi** Sındırgı halıları dışında İzmir, Bergama, Yunddağ, Milas (Muğla) ve Döşemealtı (Antalya) halılarında da görülür. Milas yöresinde **elibeline**,²⁰ Döşemealtı halılarında **koç boynuzu** motifi adıyla bilinir.²¹ Balıkesir yöresinden başlayarak, Ege ve Akdeniz kıyı

²⁰ Milas halıları hk. bkz. B. Deniz, "Milas Halıları", *Bilim Birlik Başarı*, yıl 12, sayı 49, 1987, s. 13-20.

²¹ Döşemealtı halıları hk. bkz. M. Seyirci, "Deve Folkloru ve Güney Göçerlerinde Deve Donanımları", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, cilt V, Ankara 1987, s. 327-338; Ayşen Aldoğan, "Döşemealtı Halıları", *Sanat Dünyamız*, yıl 8, sayı 23, 1981, s. 16-25.

şeridi üzerinde bulunan tüm dokuma merkezlerinde kullanılır. Belli ki adığeçen yörelerin ortak bir süslemesidir. (Resim 11–12)

Yağcıbedir halılarında kullanılan **Emine delirten** motifi yöre için yeni bir süslemedir. Anadolu'da **gelin ağlatan**, **garı boşatan** gibi isimlerle anılan, benzer anlamları ifade eden motifler yaygındır: **Gelin ağlatan** motifi, Kırşehir halılarında kullanılan, çınar yaprağına benzeyen, bir ters bir düz yerleştirilmiş bir bezemedir. Dokunması güçtür. Bu sebeple de, dokuma bilmeyen bir kızın, gelin geldiği köyde halı dokumaya başladığında karşısına ilk çıkan bu motifi dokuyamadığı için ağlamaya başlamasıyla **gelin ağlatan** adını almıştır. Benzer süsleme çınar yaprağı adıyla Gördes ve özellikle Kula halılarında da görülür.

Sındırgı–Yağcıbedir halılarında mihrabın etrafını kuşatan dikdörtgen çerçeveye **hörgüt beyir** (kalabalık beygir) denilmesi ilginçtir: Anadolu'da tüm halılarda mihrap etrafı dikdörtgen bir çerçeveye kuşatılır. Ancak farklı isimler verilir. (Resim 14–15)

Anadolu'da dokunan halılarda mihrap genellikle tek veya çift yönlüdür. Sındırgı yöresinde erken örneklerde tek yönlüsü de görülen mihraplar genellikle çift yönlü verilmektedir. Yine Anadolu'da mihrap köşelikleri tepe noktasına birleşerek elibelinde şeklinde sona erer. Sındırgı'da bu halk arasında eskiden **bayrak** denirken, günümüzde **öreke** adı verilmektedir: Niğde, Aksaray, Kırşehir civarında da eskiden mihrabın birleşme yerine **Bayrak** denmekteydi. Bugün sadece Aksaray civarında bu isim hâlâ kullanılmaktadır. Öte yandan, Karadeniz Bölgesi'nde Ordu, Emirdağ (Afyon) yöresinde **iğ'e öreke** denir. Muhtemelen Sındırgı'da mihrabın tepe noktası iğ'in çengeline benzetildiği için bu isim verilmiştir. Yine Sındırgı da mihrabı ayakta tutan yan çizgilerde **mihrabın doğrusu** adı verilmektedir. Bu motif Anadolu'da genellikle **mihrabın direği** diye tabir edilir. (Resim 9–10)

Sındırgı Yağcıbedir halılarının ilginç süslemelerinden birisi de **civa**, **kartal kanadı** ve **yıldız-oba** gibi isimlerle anılan süslemelerdir: **Civa-kartal kanadı** motifi gerçek bir kartal motifine benzer. Kartal tüm kültürlerde ve Türk mitolojisinde kuvvet-kudret sembolü olarak bilinir. Türk sanatında da çini, taş, maden, kilim, kumaş vb. malzemelerde sık görülür.²² Sındırgı'da da yine aynı anlamda kullanılmıştır. (Resim 9–10)

Sındırgı yöresinde kartal kanadı diye adlandırılan bezeme yine halk arasında **tulluk** (çadır) diye de bilinir. Hatta, tulluğun ortasındaki motife de **tul-**

²² Türk mitolojisinde kuş ve kartal motifi hakkında geniş bilgi için bkz. G. Öney, "Anadolu Selçuklu Geleneğinde Kuşlu, Çift Başlı Kartallı, Şahinli ve Aslanlı Mezar Taşları", *Vakıflar Dergisi*, sayı VIII, 1969, s. 283–291 (ing. 292–301); G. Öney, "Anadolu Selçuklu Mimarisinde Avcı Kuşlar, Tek ve Çift Başlı Kartal", *Malazgirt Armağanı*, Ankara 1972, s. 139–172; B. Ögel, *Türk Mitolojisi-I* (Kaynakları ve Açıklamalar İle Destanlar), Ankara 1993, s. 585–595.

luğun direği denir. Bu bir bakıma göçebelikten gelen kültürün halı üzerinde işlenmesi demektir. Halk, bir zamanlar içinde yaşadığı çadırı halı üzerine işlemiştir. Bu nedenle de desene **tulluk**, deseni ayakta tutan süslemelere de **tulluğun direği** adını vermektedir. Son yıllarda, belki motif teraziye de benzediğinden, bunu doğruluk–dürüstlük simgesi gibi de algılamakta ve **terazi**, **nizam** gibi isimler de vermektedir. (Resim 9–10–13–14)

Yağcıbedir halılarında en çok kullanılan desenlerden biri de **yıldız** motifidir. Halk arasında **oba** diye de adlandırılan bu süslemeye, yine halkın inancına göre **yağcıbedir yörüklerinin** obasını simgelemektedir. (Resim 10)

Yıldız motifi Orta Asya'dan bu yana görülen ve Anadolu'da da çok kullanılan bir süslemedir. Özellikle Selçuklu halılarında çok yaygındır. Yabancı kaynaklarda bu ve buna benzeyen süslemelere, hiçbir belge ve halk inanışına dayanmadan "soliman yıldızı" denilmektedir. Bunları çevri yoluyla alan yerli araştırmacılar da, benzetebildikleri her deseni **mührü Süleyman** diye tanımlamakta, Sındırgı halılarındaki yıldızla benzeyen çiçek motifine bile bu adı yakıştırmaktadır. Bu yanlış bir isimlendirmelerden halkın haberi bile yoktur. (Resim 10)

Halı ve düz dokuma yaygılarda **Mühr-ü Süleyman** motifi de işlenir. Aynı desen Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklularında cami, türbe, çeşme, ev vb. mimarî eserlerle para ve hamaylı gibi tılsımlı takılar üzerinde de görülür.²³ Ancak, **Yıldız** motifi ile **Mühr-ü Süleyman** motifi birbirinden farklı şeylerdir. **Yıldız** veya **yörük yıldızı** motifinin Hz. Süleyman'ı sembolize eden **Mühr-ü Süleyman**, **mührü süleyman** veya **mühr-i süleyman** gibi isimlerle tanıtılan altı kollu yıldızla, şekil benzerliği dışında bir ilişkisi yoktur. Anadolu'da, koyun veya sığır güden çobandan veya köylü vatandaş bir sonrakî günün hava durumuna gece yıldızlara bakarak karar verir: Havanın nasıl olacağına **yörük yıldızına** bakarak hüküm kılar. Bunu da halı veya kilimine motif halinde işler. Bu onun için **yıldız**, **yörük yıldızı** veya Sındırgı yöresindeki gibi **oba** motifidir. Sındırgı halılarında veya Selçuklu halılarında kullanılan yıldız aynı yıldızdır.

Sındırgı halılarında görülen **yoz** (köşe) bölümü tüm Anadolu halılarında yaygındır. Koltuk, köşe vb. isimlerle de anılan bu bölüm bitkisel desenler ya da hayvan motifleriyle süslenir. Günümüz Kayseri halılarındaki gibi, halının en gösterişli ve desenlerinin en çok yapıldığı yer burasıdır. Kayseri de bu bölüme **pafta** denir ve 24 tür motifle süslenir. Ancak, her zaman desenlerin tamamı işlenemez. Halının kalitesi de paftadaki desenlerin sayısıyla belirlenir.

²³ Mühr-i Süleyman motifi hakkında geniş bilgi için bkz. Z. Kuşoğlu, "Türk Sanatında Mühr-i Süleyman", *İlgi*, sayı 61, 1990, s. 32–35; N. Çam, "Türk ve İslam Sanatlarında Altı Kollu Yıldız (Mühr-i Süleyman)", *Prof. Dr. Yılmaz Önge Armağanı*, Selçuk Üniversitesi, Selçuklu Araştırmaları Merkezi Yayını, Konya 1993, s. 207–230. Türk kültüründe *oba* motifi hk. bkz. B. Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları-II*, İstanbul 1971, s. 28.

Bu sebeple halı **tam pafta** veya **yarım pafta** gibi, bir bakıma halının kalitesini ortaya koyan isimler alır.

Sındırgı yöresinde, köşelik bölümünü süsleyen **kocabaş** (köpek) motifi Anadolu'da yaygın bir süslemedir. Halk arasında köpek, her ne kadar günümüzde it vb. isimlerle kötü anlamda anılsa da, Moğol ve Türk mitolojisinde kutsal ve sadık bir hayvan olarak kabul edilir.²⁴ Kur'an da köpeğin adı **Kelb** ve **El Kıtımır** şeklinde geçer.²⁵ Halk arasında ise, köpeğin uzun yıllar görmediği sahibini yedi yıl unutmadığı, sesinden tanıdığına inanılır. (Resim 9)

Çiftçilik yapan bir insan için koyun önemli bir hayvandır. Bu sebeple de halı ve düz dokuma yaygılarda koyun motifine sık rastlanır. Ayrıca, Orta Asya Türk inancında koyun kutsal bir hayvandır. **Akkoyunlu**, **Karakoyunlu** gibi Türk boylarının adıdır. Ayrıca, ulus anlamında, **Ak budun**, **Kara budun** şeklinde de söylenir. Bu sebeple, dokumalarda işlendiği gibi, mezar taşı şeklinde de görülür.²⁶

Köşe bölümünde görülen **el motifi** insan figürüne benzer. Anadolu halk kültüründe **el nazar**, uğur işaretidir. Halk arasında bazı insanlar bir takım hastalıklar için uğurlu sayılır. Bu sebeple anne veya baba ölürken elini oğluna veya kızına verir. Halk arasında bunu **el verme** denir.²⁷ Yine **el motifi** dinî anlamlar taşır. Fatma anamızın eli **Pençe-i Âli Abâ'**dır. Yani nazar ve uğursuzluklara iyi gelir. Ayrıca, beş parmağı açık bir el **İslâm'ın beş şartını**, **Hz. Muhammed**, **Ali**, **Fatma**, **Hasan**, **Hüseyin** beşlisini ifade eder. Bazen el üç parmaklı işlenir. Bu durum da **Allah**, **Muhammed**, **Ali** üçlüsünü sembolize eder. Bazen dokumalarda el altı parmaklı işlenir. Bu durum da halıyı kötü-lüklerden (kem gözlerden) koruyan bir anlam ifade eder.

Sındırgı yöresi Yağcibedir halılarının kalitesi günümüzde **sıyırdım** veya **çile** hesabıyla belirlenmektedir: Bir sırada atılan düğüm sayısını belirten sıyırdım hesabı yörede Gördes ve Kula halılarında kullanılan bir kalite birimidir. Bu kalite geleneğini muhtemelen bu yörelerden etkilenmişlerdir. Çile hesabı ise daha çok Bergama (İzmir), Selendi (Manisa), Uşak ve Simav (Kütahya) yöresinde görülür. Sındırgı yöresinde de başlangıçta çile hesabının kullanıldığını düşünüyoruz.

Halk arasında **mevşe** (menevşe) diye anılan süsleme çiçek motifidir. Karanfil desenine benzer. Lâle Dönemi'nin karakteristik süslemesi olan bu be-

²⁴ B. Ögel, *Türk Mitolojisi-I* (Kaynakları ve Açıklamaları İle Destanlar), Ankara 1993, s. 561-68.

²⁵ Kur'an, Kehf Suresi (18), Ayet 18 ve 22. Fatır Suresi (35), Ayet 13.

²⁶ B. Ögel, *Türk Kültürünün Gelişme Çağları-II*, İstanbul 1971, s. 35-39.

²⁷ El motifi hakkında geniş bilgi için bkz. A. Aldoğan, "Anadolu Kültüründe-Sanatlarında Sembolik El Motifi", *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, cilt I, sayı 2, Nisan 1988'den ayrıbasım, s. 83-90.

zeme Gördes ve Kula halılarında yaygındır. Daha çok da dar kenar suyu üzerinde görülür. Halı zemininde ise lâle motifi dikkati çeker. (Resim 11–12)

Sındırgı yöresi Yağcıbedir halılarında daha çok seccâde, yastık, torba çeşitleri görülür. Günümüzde somya halısı, karyola halısı, yolluk halısı, taban halısı, çeyrek halı tipleri de dokunmaktadır. Ancak, günümüzde dokunan bu örnekler geleneksel değildir, sonradan ortaya çıkmıştır. (Resim15–16)

Sonuç olarak, Sındırgı yöresi Yağcıbedir halıları Balıkesir–Sındırgı Biga, Bigadiç ve Bergama yöresinde dokunan renk, desen ve kalitesiyle kendine özgü bir karaktere sahip, dokunduğu yörenin ve dokuyan aşiretin adını alan bir halı grubudur. Günümüzde anılan yörelerin dışında Simav (Kütahya), Demirci, Gördes (Manisa) ve Uşak civarında da dokunmaktadır. Nerede dokunursa dokunsun tüm bu halılara **Yağcıbedir Halısı** adı verilmektedir. **Sındırgı Yağcıbedir halıları** günümüzde Anadolu'nun en kaliteli halılarından birisidir ve Türk ekonomisine büyük bir katkısı vardır.